

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.; given Stockholms slott den 16 februari 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

---

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

I proposition nr 176 till 1922 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag angående omorganisation av hushållningssällskapen. Sedan andra kammaren i huvudsak bifallit propositionen men första kammaren avslagit densamma, anmälde riksdagen i skrivelse nr 279, att frågan för 1922 års riksdag förfallit. Då jag nu, i enlighet med vad jag redan
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 85 häft. (Nr 107.)

vid statsverkspropositionens beslutande, nionde huvudtiteln punkt 78, förklarar mig hava för avsikt, går att hemställa om förnyad framställning till riksdagen i ämnet, får jag angående frågans tidigare behandling hänvisa till förenämnda proposition.

I denna proposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, i huvudsak, att *dels* antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap, avseende att hushållningssällskap, som från och med 1924 ville komma i åtnjutande av statsbidrag, skulle äga stadgar, som fastställts av Kungl. Maj:t, samt att stadgarna för erhållande av dylik fastställelse skulle vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställda allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation,

dels ock i sammanhang därmed yttra sig över propositionen bilagt förslag till kungörelse om dylika allmänna grunder.

Dessa grunders huvudprinciper kunna sammanfattas sålunda:

1) Beredande av rätt för praktiskt taget envar, vilken såsom näring idkar lanthushållning, därtill hörande binäring, fiske eller hemslöjd att, utan inval, efter anmälan inträda såsom ledamot av hushållningssällskap, inom vars område näringen idkas.

2) Överlåtande av hushållningssällskaps beslutanderätt åt valda ombud (lantbruksombud) jämte förvaltningsutskottets ledamöter.

3) Tillerkännande av resekostnads- och traktamentsersättning åt förenämnda ombud ävensom åt ledamöterna i förvaltningsutskott eller deras respektive suppleanter.

Då den nya organisationen skulle träda i tillämpning först från och med 1924, förklarade jag mig föregående år sakna anledning att till 1922 års riksdag göra någon framställning i fråga om väckt förslag att i samband med omorganisationen höja det allmänna anslaget till hushållningssällskapen. Under framhållande såväl av det nära sammanhang, som anslagsfrågan hade till organisationsspörsmålet, som ock av svårigheten att 1922 bedöma, huruvida det belopp, vartill för samma år utgående ordinarie auslag såsom ersättning till hushållningssällskapen för mistade brännvinsförsäljningsmedel jämte det tillfälliga anslaget sammanlagt uppginge, kunde för 1924 visa sig tillräckligt eller bleve otillräckligt, förklarade jag mig för egen del ause, att det allmänna anslaget till sällskapen borde så tillmätas, att i varje fall full gottgörelse kunde givas sällskapen för ökade utgifter genom skyldigheten att utbetala ersättning till lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskotten. Därjämte uttalade jag mitt gillande av väckt förslag, att bidrag till hushållningssällskapens sekreterare komme att — på sätt redan vore

fallet ifråga om jordbrukskonsulenter, vandringsrättare och täckdikningsförmän — beredas sällskapen från för ändamålet särskilt beviljat anslag.

Det av första kammaren föregående år bifallna yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition motiverades i huvudsak sålunda.

Kungl. Maj:ts förslag innebure, att organisationsfrågan skulle avgöras 1922, men frågan om anslagen förekomma först 1924. Det hade varit synnerligen lämpligt om dessa frågor angående organisationen och anslagen kommit samtidigt. Det hade även erkänts såväl i propositionen som av utskottet, att icke obetydlig fördel därmed hade varit förenad, men man hade resonerat så, att när anslagen gäves, borde organisationen vara färdig. Omorganisationen vore emellertid icke så angelägen, att man icke kunde dröja något med den. Under mellantiden efter anslagets beviljande och innan organisationen blivit färdig, finge man reda sig med, att Kungl. Maj:t i sådana fall beviljade dispens, så att sällskapen finge sina anslag, till dess det bleve dem möjligt att antaga nya stadgar.

För att anslaget måtte kunna förekomma samtidigt med organisationsfrågan, så att man kunde få se vad sällskapen finge av staten och vad skäligen kunde uppoffras på organisationen och för att de av Kungl. Maj:t föreslagna stadgarna måtte kunna tagas i förnyad omprövning för vidtagande av ändringar i vissa angivna stycken, yrkades avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

I en motion i ämnet hade anförts, bland annat, följande.

Även om de av Kungl. Maj:t föreslagna nya grunderna för organisationen fastställdes 1922 och, som torde vara avsett, anslagsfrågan förelades 1924 års riksdag, ansåges emellertid ändå ej säkerhet föreligga, att samtliga sällskap hunne genomföra sin omorganisation och på så sätt uppfylla villkoren för att bliva delaktiga av i 1924—1925 års riksstat upptagna anslag. Därför föresloges i propositionen, att åt Kungl. Maj:t lämnades rätt att, när särskilda skäl därtill föranledde, låta sällskapen komma i åtnjutande av anslag, trots att omorganisationen ej vore genomförd. Det kunde under sådana omständigheter ifrågasättas, huruvida det ej varit lämpligare att med öppna ögon för nödvändigheten av en i större utsträckning använd dispensrätt uppskjuta behandlingen av organisationsfrågan, tills anslagsfrågan samtidigt kunnat behandlas. Genom anslagens uppdelning i anslag till sällskapens allmänna verksamhet och förvaltningsbidrag, som stode i direkt sammanhang med omorganisationens genomförande, borde denna väg varit lätt framkomlig.

Skulle emellertid organisationsfrågan avgöras före anslagsfrågan, vore det nödvändigt, att riksdagen vid behandlingen av den förra hade fullt klart för sig, till vilka ekonomiska uppoffringar riksdagen förbunde sig. Någon beräkning häröver föreläge emellertid ej.

Vid anmälan den 9 juni 1922 av riksdagens förenämnda skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att inkomma med *dels* förslag till de ändringar i Kungl. Maj:ts till 1922 års riksdag framlagda förslag till omorganisation av hushållningssällskapen, som med hänsyn till vad vid frågans behandling i riksdagen förekommit eller eljest syntes sty-

relsen böra vidtagas, *dels* närmare beräkning av statsverkets kostnader för hushållningssällskapen efter omorganisation enligt förslaget, därvid styrelsen hade att utgå från samma antal lantbruksombud som ledamöter i vederbörande landsting, ett ordinarie årssammanträde samt 12 sammanträden med förvaltningsutskottet årligen med i genomsnitt 9 ledamöter varje gång, *dels ock* förslag till de villkor, som borde föreskrivas för sällskapens åtnjutande av erforderliga särskilda anslag.

I skrivelse den 10 februari 1923 har nu lantbruksstyrelsen framlagt sålunda infordrad utredning.

I de författningsförslag, som Kungl. Maj:t föregående år på min tillstyrkan framlade för riksdagen, har jag icke funnit anledning att föreslå några väsentliga ändringar. Nya förslag till *dels* förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap och *dels* kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation hava inom departementet utarbetats och torde såsom bilaga A och bilaga B få fogas till statsrådsprotokollet. Jag anser mig emellertid till en början böra redogöra för den av lantbruksstyrelsen förebragta ekonomiska utredningen.

För utrönande av *de med den föreslagna omorganisationen förenade kostnaderna* har lantbruksstyrelsen från hushållningssällskapen infordrat kostnadsberäkningar för såväl lantbruksombudens som utskottsledamöternas resekostnader och dagtraktamenten under ovan angivna förutsättningar. En sammanställning av de sålunda inkomna beräkningarna, såsom bilaga D fogad till detta protokoll, visar, att oförmälda kostnader skulle uppgå för lantbruksombuden till 53,093 kronor 21 öre och för förvaltningsutskottets ledamöter till 100,658 kronor 96 öre eller för båda ändamålen tillhopa 153,752 kronor 17 öre. Vid beräkningarnas infordrande har angivits, att det ordinarie årssammanträdet finge omfatta högst tre dagar. Såsom å tabellen utmärkts, har från vissa hushållningssällskap uppgivits det antal dagar, man räknat med.

Lantbruksstyrelsen anför i fråga om beräkningen följande.

Såsom det varit att förutse, ställde sig kostnaderna jämförelsevis högst i de större norrländska länen. Anmärkningsvärt hög visade sig den beräknade kostnaden för Västernorrlands län. Emellertid syntes det lantbruksstyrelsen givet, att ifrågavarande kostnader komme att undergå någon minskning i den mån samfärdsmedlen inom Norrland förbättrades. Lantbruksstyrelsen ansåge därför, att kostnaderna för dessa ändamål för framtiden borde kunna beräknas till 150,000 kronor för hela landet. Då det icke ens ifrågasatts, att ersättningen till förvaltnings-

utskottens ledamöter skulle utgå av andra medel än sällskapens egna och omkostnaderna för lantbruksombuden torde komma att bliva väsentligt mindre än för nämnda utskotts ledamöter, funne lantbruksstyrelsen häruti ett ytterligare skäl för sin redan i skrivelsen den 17 oktober 1921 uttalade uppfattning om lämpligheten av att även kostnaderna för lantbruksombuden utginge av under sällskapens förvaltning stående medel. Detta förutsatte emellertid en direkt ökning av det till sällskapen utgående anslaget av statsmedel och att dessa statsmedel fördelades mellan sällskapen i huvudsak efter de grunder, som lantbruksstyrelsen i samma sin skrivelse den 17 oktober 1921 föreslagit, varigenom de hushållningssällskap, som finge vidkännas de största kostnaderna för resor på grund av områdets större areal, komme att tilldelas andel av statsanslaget, beräknad med hänsyn till förberörda förhållande. Till denna fråga ville emellertid styrelsen återkomma.

Lantbruksstyrelsen framhåller vidare, att utöver kostnaderna för ersättning till lantbruksombuden och förvaltningsutskotten komme den tillämnade omorganisationen att medföra ännu en direkt ökning av statens omkostnader för hushållningssällskapen. Enligt departementschefens uttalande i det vid propositionen föregående år fogade utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, till vilket uttalande jordbruksutskottet givit sin anslutning, skulle nämligen av statsmedel utgå ett särskilt anslag till hushållningssällskapen såsom bidrag till avlönande av sekreterare. Härom anför styrelsen följande.

Av de sakkunniga, som avgivit förslag till hushållningssällskapens omorganisation, hade föreslagits dels att till sekreterare skulle utgå en minimilön av 5,700 kronor jämte tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, dels ock att till sekreterares avlönande måtte utgå ett statsbidrag av samma storlek som minimilönen samt att jämväl ålderstilläggen skulle utgå direkt av statsmedel. De sakkunniga hade beräknat det för ändamålet behövlige statsanslaget till 150,000 kronor. Statskontoret hade i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag uttalat, att statsanslaget med hänsyn till behovet av ålderstillägg borde beräknas till 160,000 kronor. Lantbruksstyrelsen funne den föreslagna minimilönen till sekreterare väl avvägd i förhållande till den av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda minimilönen för jordbrukskonsulenterna.

De sakkunniga hade utgått från, att hushållningssällskapens områden skulle sammanfalla med respektive läns. Sällskapens antal skulle således reduceras till endast 24. Redan i sin skrivelse den 17 oktober 1921 hade emellertid lantbruksstyrelsen framhållit önskvärdheten och lämpligheten av, att nuvarande uppdelning av Kalmar och Älvsborgs län på två hushållningssällskap i vardera länet fortfarande finge äga bestånd. Vad som i ärendet senare förekommit hade ytterligare stärkt styrelsens uppfattning om lämpligheten härav. Enligt styrelsens mening borde således hushållningssällskapens antal jämväl för framtiden uppgå till 26. Detta medförde givetvis ett behov av någon ökning utav statsbidraget för avlönande av sekreterare. Anslagsbehovet för detta ändamål borde vid sådant förhållande beräknas till 148,200 kronor, förutom vad som erfordrades till ålderstillägg. Under förutsättning av i medeltal $1\frac{1}{2}$ ålderstillägg till varje sekreterare

skulle anslaget behöva ytterligare förhöjas med 19,500 kronor. Enligt styrelsens mening torde det till avlönande av hushållningssällskapens sekreterare behövliga statsbidraget sålunda böra beräknas till i runt tal 170,000 kronor. Anmärkas borde, att eventuella dyrtidstillägg till hushållningssällskapens sekreterare skulle beslutas och bestridas av hushållningssällskapen och sålunda icke utgå direkt av statsmedel.

Enligt lantbruksstyrelsens förslag skulle sålunda de förhöjningar i statens årliga utgifter, som den föreslagna omorganisationen av hushållningssällskapen direkt medförde, vara dels en på grund av sällskapens ökade kostnader nödvändig förhöjning av anslaget till dessa med 150,000 kronor, dels ock bidrag till avlönande av sällskapens sekreterare med cirka 170,000 kronor eller sammanlagt 320,000 kronor.

Av vad redan anförts framgår, att lantbruksstyrelsen icke anser något särskilt anslag böra utgå till hushållningssällskapen för resekostnader m. m. till lantbruksombuden utan att sällskapens *allmänna* anslag i stället bör förhöjas och på lämpligare sätt än hittills skett fördelas. Det enda *särskilda* anslag, som omorganisationen skulle medföra, är anslag till statsbidrag för avlönande av sekreterare.

Lantbruksstyrelsen har vidare framlagt *förslag till ändrade grunder för fördelning av det allmänna anslaget till hushållningssällskapen*. Med anledning därav får jag erinra om följande.

Före 1915 skulle enligt 1905 års brännvinsförsäljningsförordning en åttondel av influtna brännvinsförsäljningsmedel fördelas mellan hushållningssällskapen efter deras områdens folkmängder.

Vid 1913 års riksdag (prop. 186; R. skr. 168) beslöts, att hushållningssällskapen skulle i stället för andelar i sagda medel från och med 1915 erhålla viss årlig ersättning, av riksdagen bestämd till 2,100,000 kronor. I enlighet med riksdagens beslut stadgades i kungörelsen den 18 juli 1913 (nr 198), att fördelningen skulle tillsvidare ske efter hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Redan påföljande år 1914, vid senare riksdagen (prop. 196), antogs förordning med förändrade grunder för fördelning av, bland annat, anslag, som av riksdagen beviljades för beredande av ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel. Enligt 2 § i denna förordning, utfärdad den 9 oktober 1914 (nr 275), skulle, vad anginge anslag för åren 1915—1919, så förfaras, att ett grundbelopp av 10,000 kronor tillfördes varje hushållningssällskap samt att därefter av anslagets återstod hälften fördelades efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällskapsområdena och andra hälften efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att, därest enligt dessa grunder något hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor, detta belopp skulle tilläggas hushållningssällskapet och återstoden av anslaget enligt sagda grunder fördelas mellan de övriga hushållningssällskapen. Från och med 1920 skulle vad sålunda stadgats tillsvidare gälla med den jämkning, att belopp, som utskiftades efter folkmängd, skulle med tre

femtedelar fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden och med två femtedelar efter den övriga folkmängden inom hushållningssällskapsområdena. Fördelningen skulle verkställas för tioårsperioder, börjande med 1915. Vid fördelningen skulle folkmängden beräknas enligt senast hållna folkräkning. Enligt 3 § i förordningen skulle ersättningsbeloppen utbetalas i april månad.

De sålunda för tiden från och med 1920 gällande bestämmelserna hava återgivits i en ny av riksdagen 1922 antagen och den 15 juni 1922 (nr 299) utfärdad förordning med allenast den ändring, att utbetalning skall äga rum under juli månad.

Under vart av åren 1920 till och med 1922 har till hushållningssällskapen utgått ett tillfälligt anslag å 682,000 kronor. Detta anslag har så fördelats, att varje hushållningssällskap erhållit dels hälften av grundbidraget med 5,000 kronor dels ock 30 procent av det bidrag, som icke är grundbidrag. Av Kungl. Maj:t vid 1921 års riksdag framlagt förslag om ytterligare tillfälligt anslag till hushållningssällskapen med 218,000 kronor att av Kungl. Maj:t disponeras efter prövning av behovet i varje särskilt fall blev av riksdagen avslaget. I statsverkpropositionen till innevarande års riksdag, punkt 78, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att bevilja ett tillfälligt anslag till hushållningssällskapen för kalenderåret 1923 å 249,000 kronor att fördelas så, att varje hushållningssällskap erhåller dels en fjärdedel av grundbidraget eller alltså 2,500 kronor dels 10 procent av det bidrag, som icke är grundbidrag.

På sätt i propositionen i ämnet föregående år refererats (sid. 36) hava de sakkunniga för hushållningssällskapens omorganisation föreslagit, att anslaget till ersättning för brännvinsförsäljningsmedlen skulle från och med omorganisationen fördubblas eller således höjas till 4,200,000 kronor. I fråga om fördelningen hava de sakkunniga ansett mest rationellt att borttaga grundbeloppet och fördela hela anslaget med $\frac{3}{5}$ efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden och med $\frac{2}{5}$ efter den övriga folkmängden inom hushållningssällskapsområdena.

Lantbruksstyrelsen, som yttrade sig över detta förslag i sin förutnämnda skrivelse den 17 oktober 1921 (sid. 38 i prop. nr 176 år 1922), har nu i denna fråga anfört följande.

I skrivelsen den 17 oktober 1921 hade lantbruksstyrelsen kraftigt vitsordat behovet av ett ökat statsanslag till hushållningssällskapen samt föreslagit i vissa avseenden ändrade grunder för fördelningen av det till sällskapen utgående allmänna anslaget. Vad i ärendet förekommit sedan nämnda skrivelse avlätits, hade ytterligare styrkt lantbruksstyrelsen i dess uppfattning om behovet av såväl ökat anslag till sällskapen som en förändring i grunderna för anslagets fördelning. De nuvarande grunderna för fördelningen av anslaget hade fastställts av »1913» års riksdag att gälla för tioårsperioden 1915—1924. Då således ny fördelning skulle fastställas att gälla från och med 1925, funne lantbruksstyrelsen det i hög grad önskvärt, att 1922 års riksdag toge ställning till spörsmålet, huru fördelningen då skulle verkställas.

Enligt gällande fördelningsgrunder tilldelades varje hushållningssällskap ett

visst grundbelopp. I nyssnämnda skrivelse hade lantbruksstyrelsen föreslagit, att så fortfarande skulle ske och uttalat, att detta grundbelopp, vilket avsåge att täcka vissa kostnader för administration m. m., som icke stode i visst förhållande till omfattningen av sällskapens verksamhet, lämpligen borde sättas till 15,000 kronor för ett vart sällskap. Med hänsyn till numera ökat penningvärde och under förutsättning att lantbruksstyrelsens förslag om statsbidrag till avlönande av sekreterare hos sällskapen godkändes av statsmakterna, funne lantbruksstyrelsen det till sällskapen utgående grundbeloppet kunna sänkas till 10,000 kronor.

I sin förbemälda skrivelse hade lantbruksstyrelsen framhållit, att styrelsen funne det vara ett oavvisligt krav, att Stockholms stad med dess stora, delvis för jordbruksändamål lämpade ägovald icke ställdes utanför hushållningssällskapens verksamhet, och föreslagit, att staden måtte sammanslås med Stockholms län till ett hushållningssällskap. I händelse av en sådan sammanslagning — varvid Stockholms läns hushållningssällskap lämpligen torde böra benämnas Stockholms läns och stads hushållningssällskap — måste vid fördelningen av statsanslaget mellan hushållningssällskapen hänsyn tagas jämväl till Stockholms stads befolkning, som hittills icke tagits med vid beräkningen av statsanslaget. Redan av denna orsak torde en omläggning av grunderna för fördelningen av anslaget till sällskapens verksamhet vara nödvändig. Enligt nu gällande fördelningsgrunder fördelades det belopp, som återstode sedan grundbeloppen fråndragits, till $\frac{3}{5}$ i förhållande till sällskapens jordbrukande och fiskande befolkning och till $\frac{2}{5}$ i förhållande till den övriga befolkningen. Då härvid städernas befolkning medräknades, komme ett hushållningssällskap, inom vars område folkrika städer vore belägna, att tillerkännas ett i förhållande till andra sällskap oskäligt stort statsanslag. I ögonen fallande bleve detta förhållande om, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, Stockholms stads befolkning skulle i sin helhet medräknas vid fördelningen av statsanslaget. I sin meranämnda skrivelse den 17 oktober 1921 hade lantbruksstyrelsen föreslagit, att vid fördelning av statsanslaget till hushållningssällskapen invånarna i städer, vilkas invånarantal icke överstege 10,000, skulle sammanräknas med vederbörande hushållningssällskaps övriga invånare samt att beträffande övriga städer skulle medtagas dels ett invånarantal av 10,000 i likhet med nyssnämnda kategori, dels ock därutöver 20 procent av städernas återstående invånarantal. En sådan begränsning av stadsbefolkningens inflytande på tilldelningen av statsanslag till hushållningssällskapen funne lantbruksstyrelsen fortfarande både nödvändig och lämplig.

Lantbruksstyrelsen föresloge ytterligare, att vid utmätande av statsanslag till hushållningssällskapen icke, såsom hittills skett, hänsyn skulle tagas endast till befolkningens antal och olika verksamhet utan jämväl till arealen av sällskapets verksamhetsområde. Såväl med hänsyn till sällskapens allmänna verksamhet — vilken givetvis måste fördyras genom en större areal med därav ökade resekostnader — som med hänsyn till lantbruksstyrelsens förslag att ersättning till lantbruksombud och förvaltningsutskottens ledamöter skulle utgå av sällskapets medel funne lantbruksstyrelsen fortfarande ovannämnda förslag till medelsfördelning särskilt betydelsefullt. Skulle det komma till genomförande, torde den hänsyn till sällskapens omkostnader för ombudens närvaro vid sammanträden, som föranlett förslaget, att lantbruksombudens resekostnader och dagtraktamenten skulle utgå

direkt av statsmedel (jmf. J. U:s utl. nr 53 år 1922), icke behöva tillmätas större betydelse.

Till sin förberörda skrivelse den 17 oktober 1921 hade lantbruksstyrelsen fogat en tabell, upptagande exempel på de olika fördelningsgrunder, som enligt styrelsens mening kunde tagas under övervägande, med uträkning av huru tilldelningen till ett vart sällskap skulle ställa sig. (Denna tabell, utökad med en sjätte kolumn, utvisande fördelning av ett anslag å 4,200,000 kronor efter av lantbruksstyrelsen i år föreslagna grunder, är såsom bilaga E fogad till detta protokoll.) På grund av vad härav framgått, ansåge lantbruksstyrelsen sig böra framhålla, att enligt styrelsens mening de olika sällskapens medelsbehov skulle bäst tillgodoses, om det belopp, som återstode av fastställt statsanslag efter avdrag av sällskapen tillkommande grundbelopp, fördelades med $\frac{4}{10}$ efter den jordbrukande och fiskande befolkningens antal, med $\frac{7}{10}$ efter den övriga befolkningens antal, reducerat i enlighet med styrelsens förslag med hänsyn till de större städerna, samt med $\frac{1}{10}$ efter arealen av sällskapens verksamhetsområde. Vad senare förekommit hade icke ändrat lantbruksstyrelsens uppfattning av det berättigade i en sådan fördelningsgrund.

För att närmare belysa huru denna fördelning i praktiken komme att verka, hade lantbruksstyrelsen uppgjort en ny tablå över statsanslagets fördelning (bilaga F till detta protokoll, kolumn 1—7), varav såsom grundbelopp för ett vart sällskap beräknats 10,000 kronor och återstoden fördelats i enlighet med av lantbruksstyrelsen här föreslagna grunder. Ehuru lantbruksstyrelsen hölle före, att hushållningssällskapen särskilt efter en eventuell omorganisation måste beredas betydligt förhöjda statsanslag, hade styrelsen vid uppgörande av sistnämnda förslag utgått från det belopp, som av Kungl. Maj:t för ändamålet äskats hos 1923 års riksdag, förhöjt med de extra kostnader för sällskapen, som ersättning till lantbruksombud och förvaltningsutskottsledamöter medförde, eller sammanlagt (2,100,000 + 249,000 + 150,000 =) i runt tal 2,500,000 kronor. Fördelningen grundade sig på den sista yrkesfolkräkning, som stått lantbruksstyrelsen till buds, och avsåge förhållandena vid utgången av 1910. Till jämförelse hade lantbruksstyrelsen jämväl angivit de belopp, som nu tillkomme ett vart sällskap av det till dem utgående *ordinarie* anslaget å 2,100,000 kronor. (Till lantbruksstyrelsens tablå, kolumn 1—7 av bilaga F har fogats ytterligare kolumner, utvisande fördelningen av det av Kungl. Maj:t föreslagna tillfälliga anslaget för 1923 samt summan av *ordinarie* och tillfälligt anslag för samma år.)

De sålunda föreslagna grunderna för fördelningen av statsanslaget skulle medföra, att ökad andel av statsanslaget huvudsakligen skulle tillkomma Stockholms läns hushållningssällskap samt de större norrländska länens hushållningssällskap.

Därest det av lantbruksstyrelsen föreslagna särskilda statsbidraget till avlöande av sekreterare medräknades, skulle dock å andra sidan, även med det av styrelsen förslagsvis fördelade anslagsbeloppet — som emellertid styrelsen ansåge vara otillräckligt — någon minskning i nu utgående *ordinarie* anslag egentligen endast förekomma beträffande Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap. Härtill finge i allt fall anmärkas, att sistnämnda sällskap på grund därav att Göteborgs stad tillhörde sällskapet hittills gynnats väl mycket enligt de nuvarande fördelningsgrunderna. Den jämförelsevis större tilldelningen till Stockholms läns hushållningssällskap funne lantbruksstyrelsen väl befogad på grund av det betydande arbete

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 85 häft. (Nr 107.)

och de kostnader, sällskapet hade och skulle komma att i ännu högre grad få efter den föreslagna sammanslagningen med Stockholms stad på grund av bland annat den synnerligen omfattande egnahemsverksamheten i och omkring Stockholm, som medförde ökat antal mindre jordbruk och vidgad trädgårdsodling. Den ökade tilldelningen till de hittills jämförelsevis vanlottade norrländska hushållningssällskapen funne styrelsen om möjligt än mera befogad.

I anslutning till vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört, har styrelsen hemställt, att vid framläggande för riksdagen av förnyat förslag till hushållningssällskapens omorganisation Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att jämväl bestämma

dels att varje länsområde skall utgöra ett hushållningssällskapsområde, dock att vartdera av Kalmar och Älvsborgs län fortfarande må vara uppdelade på två hushållningssällskap,

dels att Stockholms stad må sammanslås med Stockholms län till ett hushållningssällskapsområde,

dels ock att fördelningen av det allmänna anslaget till hushållningssällskapen från och med 1925 skall ske efter förändrade grunder på satt lantbruksstyrelsen ovan föreslagit.

I detta sammanhang må anmärkas följande ur Stockholms läns hushållningssällskaps yttrande över de sakkunnigas förslag till hushållningssällskapens omorganisation.

Utskottet hade funnit sig icke kunna underlåta att påpeka en oegentlighet rörande anslagsmedlens till hushållningssällskapen fördelning, som hårt drabbade inom Stockholms stads område boende jordbrukare, men som ej av sakkunniga beaktats.

Stockholms stad intoge som bekant en undantagsställning bland Sveriges samtliga städer därutinnan, att den ej tillhörde något hushållningssällskapsområde. Som en följd härav hade vid den ursprungliga beräkning av det allmänna anslaget »ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel», som till sällskapen av statsmedel utginge, och vars fördelning de olika sällskapen emellan delvis grundade sig på folkmängden inom sällskapens områden, inga anslagsmedel beräknats för Stockholms stad.

Till följd härav vore inom stadens område boende jordbrukare, vilka, på grund av de avsevärda områden, som med staden inkorporerats, uppginge till ett betydande antal, uteslutna från möjligheten att få del av det stöd, som hushållningssällskapen med egna medel och med tillhjälp av statsmedel kunde bereda landets övriga jordbrukare.

De till ett antal av omkring 300 uppgående ledamöterna i hushållningssällskapet, som bodde inom stadens område, bleve dessutom, om de sakkunnigas förslag vunne stadfästelse, ej representerade av några ombud.

Många andra oformligheter, exempelvis berberislagens tillämpning inom länet men ej inom staden, vilket föranledde att allmänna medel, som med anledning av lagen utbetalades, mången gång ej komme till avsedd nytta, skulle kunna anföras, men finge vad ovan antytts vara tillräckligt belysande.

Det torde emellertid enligt utskottets uppfattning ej från sällskapets sida komma att resas något motstånd emot ett eventuellt förslag om att utsträcka sällskapets verksamhet därhän, att ovan påtalade olägenheter för framtiden undvekas, för den händelse sällskapet för ändamålet tillförsäkrades behörigt anslag.

Statskontoret har i utlåtande den 21 oktober 1921 angående fördelning av det allmänna anslaget till hushållningssällskapen anfört följande.

Det ville synas statskontoret som om de medel, vilka kunde komma att beviljas, borde genom i viss mån ändrade fördelningsgrunder kunna på ett effektivare sätt komma till användning för avsett syfte. För närvarande, och även enligt vad som föreslagits, fördelades hela anslaget — oavsett lika grundbidrag — efter vissa bestämda normer med hänsyn till folkmängden inom hushållningssällskapens områden, dels den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden, dels folkmängden i övrigt. Behovet av statsbidrag stode emellertid säkerligen ej alltid i exakt förhållande till dessa faktorer, utan vore även beroende på sällskapens av en mängd omständigheter påverkade ekonomi och till den större eller mindre nödvändigheten av utgiftskrävande åtgärder till främjande av de syften, sällskapen hade att tillgodose. Det syntes därför statskontoret kunna ifrågasättas, om ej någon del av anslaget borde ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att fördelas efter allsidig prövning av behovet. Visserligen hade ett liknande förslag rörande fördelningen av det tillfälliga anslaget å 1921 års tilläggsstat icke blivit av samma års riksdag bifallet. Men såsom av jordbruksutskottets utlåtande i ärendet framginge, torde detta haft sin orsak däri, att fördelningen förmodats vara tänkt ske i främsta rummet efter behovsprincipen, uttryckt i förhållandet mellan vederbörande hushållningssällskaps inkomster och utgifter under föregående år, medan jordbruksförhållandena och jordbrukets behov inom respektive hushållningssällskap och icke endast sällskapens affärsställning ansågs böra vara avgörande för bestämmandet av understödsbeloppen. Statskontoret hade jämväl avsett, att fördelningen av den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda delen av det allmänna anslaget skulle ske efter de grunder, som av jordbruksutskottet antytts och som även statskontoret funne riktiga. Statskontoret föreställde sig, att med en dylik uppdelning av anslaget det skulle finnas större möjligheter att begränsa beloppet utan att åsidosätta nödvändiga behov. Då det torde kunna vara lämpligt, att de till Kungl. Maj:ts disposition stående medlen icke alltid till fullo utdelades varje år utan viss del reserverades för framtida behov, kunde ifrågasättas, huruvida icke anslaget borde förvandlas till ett reservationsanslag.

Innan jag iugår på frågan om ändringar i författningsförslagen, anser jag mig böra redogöra för min ställning till spörsmålet om sambandet mellan anslags- och organisationsfrågorna.

*Departements-
chefen.*

Det allmänna anslaget till hushållningssällskapen i ersättning för mistade brännvinsförsäljningsmedel ävensom det under de senare åren beviljade tillfälliga anslaget till sällskapen avse visst kalenderår. Enligt den av 1922 års riksdag godkända princip komma dessa anslag från och med 1923 att behandlas av riksdagen samma år, för vilket anslagen äro avsedda, samt att upptagas i budgeten för det budgetår, som om-

fattar senare hälften av det kalenderår. anslagen avse. Om således organisationsfrågan skulle på det sätt sammanknytas med anslagsfrågan, att för åtnjutande av de anslag, som riksdagen i år har att behandla och som avse bidrag för redan detta år, skulle sättas som villkor, att nya stadgar för sällskapen antagits, skulle dispens från detta villkor få givas samtliga hushållningssällskap. Intet av sällskapen har nämligen stadgar i överensstämmelse med de ifrågasatta nya grunderna. Ett sådant förfarande kan enligt mitt förmenande icke vara rimligt, då sällskapen — särskilt vissa av dem — därigenom skulle komma i åtnjutande av väsentlig anslagsförhöjning, motiverad av ökade utgifter, vilka sällskapen emellertid icke fått vidkännas.

Av samma skäl kan jag ej heller tillstyrka att redan från och med i år höja det allmänna anslaget men det oaktat ej fordra nya stadgar som villkor för statsbidrag förrän från och med 1925.

Om, på sätt vid riksdagsbehandlingen föregående år ifrågasattes, frågan om anslag till hushållningssällskapen behandlades så, att särskilt anslag beviljades för sällskapens allmänna verksamhet och särskilt anslag för sådana kostnader, som föranledas av omorganisationen, så kunde visserligen riksdagen uppföra detta senare anslag i budgeten för det budgetår, som omfattar förra delen av det kalenderår, anslaget skulle avse. Innevarande års riksdag skulle således kunna bevilja ett dylikt anslag avseende kalenderåret 1924. Det torde emellertid ej heller i detta fall vara möjligt att för andel i anslaget fordra nya stadgars tillämpning. Under iakttagande av bestämmelserna i för sällskapen nu gällande stadgar skulle nämligen allenast två hushållningssällskap hinna att före ingången av 1924 ändra stadgarna i överensstämmelse med ett i år autaget förslag. Visserligen kunna flertalet av de övriga antaga nya stadgar under sommaren 1924, men svårighet lär möta att under löpande kalenderår övergå till nya stadgar. Dispenser skulle således även vid en dylik behandling av anslagsfrågan erfordras i så stor utsträckning, att mot förandet kunna anföras enahanda skäl, som nyss åberopats.

För övrigt anser jag i likhet med lantbruksstyrelsen, att en dylik uppdelning av statsanslag vore mindre lämplig. Den skulle vara motiverad allenast under förutsättning, att till lantbruksombuden och ledamöterna i förvaltningsutskottet direkt utbetalades rese- och traktamentsersättning från dylikt särskilt anslag. Enligt det av Kungl. Maj:t föregående år framlagda författningsförslaget skulle emellertid dylika rese- och traktamentsersättningar utbetalas av hushållningssällskapen från till dem anvisat allmänt anslag och i denna punkt har riksdagens andra kammare bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Vid sådant förhållande har jag

så mycket mindre anledning att nu frångå detsamma. Jag är sålunda alltjämt av den åsikt, att man måste avgöra organisationsfrågan utan att samtidigt bestämma beloppet av anslag till hushållningssällskapen för det år, den nya organisationen är avsedd att träda i tillämpning, eller numera tidigast 1925.

För egen del anser jag mig i detta sammanhang böra göra det uttalande, att från och med den nya organisationens trädande i tillämpning hushållningssällskapen böra beredas dels ett särskilt anslag för avlönande av sekreterare i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag dels ock utöver det hushållningssällskapen i ersättning för mistade brännvinsförsäljningsmedel tillerkända ordinarie allmänna anslaget å 2,100,000 kronor, ett extra allmänt anslag. Genom sistnämnda extra anslag böra sällskapen i första hand med 150,000 kronor beredas ersättning för de av lantbruksstyrelsen — under antagande av allenast ett ordinarie sammanträde årligen — till detta belopp beräknade utgifterna för rese- och traktamentsersättning åt lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskott. Huruvida och i vad mån det extra allmänna anslaget därutöver må höjas, för att, på sätt under senare år skett och jämväl för i år föreslagits, bereda sällskapen en *tillfällig* ökning av det ordinarie allmänna anslaget, torde i viss mån komma att bero på det allmänna prisläget. Därest man, såsom lantbruksstyrelsen i sina jämförande beräkningar gjort, utgår från att för 1925 kommer att beviljas samma tillfälliga ökning, som Kungl. Maj:t för 1923 föreslagit, skulle alltså hushållningssällskapen, utöver det ordinarie allmänna anslaget å 2,100,000 kronor, beredas ett extra allmänt anslag å i runt tal 400,000 kronor.

Även om ej storleken av allmänt anslag för 1925 nu kan bestämmas, torde dock, på sätt lantbruksstyrelsen ock föreslagit, för fördelning av det *ordinarie* allmänna anslaget nya grunder kunna redan i år fastställas att gälla från och med 1925.

Statskontorets förslag, att en del av anslaget skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att fördelas efter allsidig prövning av behovet, kan jag ej tillstyrka. Enligt lantbruksstyrelsens förslag synas mig de faktorer, som huvudsakligen bestämma ett sällskaps större eller mindre behov av statsbidrag, komma att på ett väl avmätt sätt inverka på tilldelning av statsbidrag och sålunda hela anslaget bliva fördelat efter behovet. Det måste ock anses såsom en given fördel att sällskapen på förhand äga kännedom om storleken av deras andel av det ordinarie anslaget.

Jag tvekar därför ej att tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag till ändring av nu gällande fördelningsgrunder. Förslag till förordning i

ämnet har utarbetats inom departementet och torde få fogas till detta protokoll som bilaga (C). I fråga om de föreslagna grundernas verkan får jag hänvisa till förut omförmälda tabell, jämväl fogad till protokollet såsom bilaga (F). I sjätte kolumnen av denna tabell har lautbruksstyrelsen visat resultatet av fördelning efter dess grunder av ett till 2,500,000 kronor förhöjt anslag.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att förslaget till förordning givetvis icke kan avse fördelning av annat än det *ordinarie* till ersättning för mistade brännvinsförsäljningsmedel beviljade anslaget. Vid beviljande av *extra* anslag till förhöjning, på sätt jag nyss anfört, av det *ordinarie* anslaget bör emellertid, enligt mitt förmenande, föreskrivas, att det *extra* anslaget skall fördelas på samma sätt som det *ordinarie*, utom att grundanslag ej skall utgå. Vid sådant förfarande uppnås samma resultat, som om det varit ett enda anslag, som fördelats efter förordningens grunder.

Vid jämförelse av vad de olika hushållningssällskapen enligt Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen erhåller i år (kolumn 9 i bilaga F) och för 1925 beräknas få enligt de nya fördelningsgrunderna under antagande av *ordinarie* och *extra* allmänt anslag å sammanlagt 2,500,000 kronor (kolumn 6 i samma tabell), bör hållas i minnet, att varje hushållningssällskap dessutom för 1925 beräknas erhålla till avlöning av sekreterare lägst 5,700 kronor och högst 7,200 kronor.

För att härefter övergå till de *ändringar*, som jag funnit böra företagas *i de föregående år framlagda författningsförslagen*, nämligen *dels* till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap och *dels* till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation, så föreslår jag i fråga om *förordningen* inga andra ändringar än som föranledas därav, att de nya grunderna ej kunna träda i tillämpning förrän den 1 januari 1925.

I fråga om *kungörelsen* föreslår jag ändring eller anser mig böra göra särskilt uttalande beträffande härefter angivna paragrafer.

1 §.

Vad i riksdagen föregående år förekom angående anslag till hushållningssällskapen i de två län, som äro uppdelade i vardera två hushållningssällskap, ävensom vad Stockholms läns hushållningssällskap och lautbruksstyrelsen anfört angående Stockholms stad synes mig böra föranleda till bestämmelser angående sällskapens områden. Dylika bestämmelser torde lämpligast kunna meddelas i 1 § genom att insätta ett andra stycke, innehållande att hushållningssällskap skall till verksam-

hetsområde hava visst län, dock att dels Kalmar län och Älvsborgs län må vart för sig uppdelas i två hushållningssällskap dels ock Stockholms län och Stockholms stad må hänföras till samma hushållningssällskap.

Dylikt tillägg till 1 § torde böra medföra, att rubriken till kungörelsens första avdelning ändras till »Ändamål, verksamhetsområde och ledamotskap.»

4 §.

I föregående års förslag innehöll 2 mom. följande stadgande:

Ledamotskap vare förverkat, därest ledamot underlåter att sist inom en månad från härför bestämd dag erlægga ledamotsavgift — — — — —.

Jordbruksutskottet anmärkte häremot, att utskottet icke vore fullt övertygat om, att bestämmelsen rörande förverkande av ledamotskap på grund av underlåtenhet att erlægga ledamotsavgift i Kungl. Maj:ts förslag erhållit en för varje fall lämplig eller tydlig avfattning. Tvekan syntes, bland annat, kunna uppstå om vad som borde förstås med »härför bestämd dag» beträffande de hushållningssällskap, vilkas avgifter uppbures i samband med någon kronans uppbörd.

Lantbruksstyrelsen har funnit denna erinran i viss mån befogad och föreslagit, att bestämmelsen måtte få följande lydelse:

Ledamotskap vare förverkat, därest ledamot underlåter att sist inom en månad efter i särskild anmodan härför bestämd dag erlægga ledamotsavgift — — — — —.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig härvid förutsätta, att, vare sig uppbörden skedde genom sällskapet eller i samband med någon kronans uppbörd, ledamot, som underlåte att självmant inbetala sin avgift, skriftligen anmodades göra det, med utsättande av viss dag, inom vilken inbetalning borde ske.

Jordbruksutskottets erinran synes även mig böra föranleda ett förtydligande. Den av lantbruksstyrelsen anvisade utvägen att låta förverkande av ledamotskap på grund av underlåten betalning av ledamotsavgift inträffa först efter särskild betalningsanmodan anser jag vara väl funnen och har i överensstämmelse därmed ändrat stadgandet i fråga.

*Departements-
chefen.*

6 §.

1 och 3 mom.

Med anledning av vad vid riksdagsbehandlingen föregående år förekom anser jag mig böra uttryckligen framhålla, att stadgandet i 1 mom. icke betager hushållningssällskap rätt, att i sina stadgar intaga bestämmelse om mera än ett ordinarie sammanträde årligen.

För att göra detta tydligare har i enlighet med förslag av lantbruksstyrelsen uttrycket »ordinarie årssammanträde» utbytt mot »ordinarie sammanträde».

2 mom.

I andra momentet har i enlighet med vad jordbruksutskottet föreslog föregående år uteslutits orden »efter anmälan av revisor eller eljest».

7 §.

Tiden för ingivande av motion till ordinarie årssammanträde var i föregående års förslag bestämd till senast 45 dagar före sammanträdet början. Med anledning av motion i ämnet förklarade *jordbruksutskottet*, att utskottet för sin del, med hänsyn till vikten av att tillräcklig tid funnes för ärendenas beredning, ansåge den i Kungl. Maj:ts förslag angivna tiden därför i allmänhet böra motsvara behovet i förevarande avseende. Därest förhållandena i något sällskap därutinnan skulle tala för en kortare tid, ansåge utskottet emellertid, att medgivande till bestämmande av sådan kortare tid, dock icke understigande 30 dagar, borde kunna lämnas.

Lantbruksstyrelsen har med anledning härav föreslagit följande tillägg till 7 §:

»därest Kungl. Maj:t icke på framställning av hushållningssällskap finner förhållandena inom dess område föranleda en begränsning av nämnda tid till 30 dagar».

*Departements-
chefen.*

För egen del anser jag något tillägg till paragrafen i fråga ej erfordras för beredande av möjlighet till dispens. Enligt den riksdagen till antagande föreslagna förordningen skola hushållningssällskapens stadgar vara upprättade i *huvudsaklig* överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag till grundstadgar. En sådan avvikelse från grundstadgarna, som beträffande denna paragraf av utskottet ifrågasatts, torde utan föreslaget tillägg till densamma ligga inom ramen för Kungl. Maj:ts befogethet.

Däremot bör i konsekvens med ändringen av 6 § orden »ordinarie årssammanträde» utbytas mot »ordinarie sammanträde».

8 §.

I första momentet av denna paragraf angivas vissa ärenden, som måste behandlas å ordinarie sammanträde.

Jordbruksutskottet föreslog föregående år, att bland sådana ärenden även måtte upptagas fråga om ansvarsfrihet för förvaltningsutskottet.

Lantbruksstyrelsen har med anledning därav framhållit, att förhållandena kunde otvivelaktigt vara sådana, att möjligheten borde hållas

öppen att i särskilda fall kunna behandla denna fråga vid extra sammanträde. Hushållningssällskap, som eventuellt hölle endast ett ordinarie sammanträde årligen, torde i regel för budgetens fastställande komma att förlägga detta till slutet av året. På grund av inträffade omständigheter kunde det emellertid i vissa fall vara önskligt att kunna behandla dechargefrågan tämligen omedelbart efter förvaltningsårets utgång.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser även jag det vara olämpligt att ovillkorligen föreskriva ansvarsfrågans behandling vid ordinarie sammanträde. Naturligtvis möter det intet hinder för hushållningssällskap, som så önskar, att i sina stadgar upptaga jämväl denna fråga bland de i 8 § 1 mom. angivna. Däremot skulle ett angivande av denna fråga i detta moment av grundstadgarna omöjliggöra för hushållningssällskap att få frågan utesluten i sina stadgar.

Jämväl i 8 § 1 mom. böra orden »ordinarie årssammanträde» utbytas mot »ordinarie sammanträde».

10 §.

Enligt det föregående är framlagda förslaget erfordrades för hushållningssällskaps beslutförhet, att minst två tredjedelar av de röstberättigade vore närvarande.

I överensstämmelse med i ämnet väckt motion förklarade *jordbruksutskottet*, att för hushållningssällskaps beslutförhet endast borde erfordras, att minst hälften av de röstberättigade vore närvarande. Utskottet hade för denna åsikt funnit stöd i jämförelse med bestämmelserna rörande kommunalfullmäktige.

Då jag ej har något att invända mot vad sålunda anförts, har jag, i enlighet med vad jämväl lantbruksstyrelsen tillstyrkt, utbytt orden »minst två tredjedelar» i 10 § första stycket mot »minst hälften».

15 §.

Denna paragraf har med anledning av anmärkning, som föregående år gjordes i jordbruksutskottet, ändrats i förtydligande syfte.

16 §.

I denna paragraf fanns i det föregående år framlagda förslaget ett särskilt moment angående viss kvalificerad röstövertikt vid val av lantbruksombud. I enlighet med andra kammarens på förslag av *jord-Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 85 häft. (Nr 107.)* 3

Departements-
chefen

Departements-
chefen.

bruksutskottet fattade beslut har detta moment nu uteslutits ur paragrafen. Den i samma moment jämväl intagna bestämmelsen, att lotten skall vara avgörande vid lika röstetal, har i stället insatts i 2 momentet.

19 och 28 §§.

Enligt kungörelsen den 13 december 1912 (nr 319) ankommer det på hushållningssällskapen att anskaffa vissa årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. I det förslag, som statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen den 30 januari 1920 (se prop. nr 159 år 1920) framlade till de s. k. jordbruksstatistiska lokalundersökningarnas ersättande med allmänna jordbruksräkningar, framhöllo ämbetsverken, att därest hushållningssällskapen framdeles komme att inom varje socken erhålla underavdelningar, dessa skulle vara synnerligen lämpliga att fungera som lokala organ för jordbruksstatistiken. Definitivt förslag till jordbruksstatistikens framtida organisation har alltjämt icke av ämbetsverken avgivits. Såsom skäl härför hava ämbetsverken senast i en framställning den 19 februari 1923 anfört, att frågan om hushållningssällskapens omorganisation ännu icke vore avgjord. Ämbetsverken hyste nämligen förhoppning om att såsom lokala organ för genomförande av jordbruksräkningar, såväl arealinventeringar som husdjursräkningar, ävensom för insamlande av uppgifter i övrigt till jordbruksstatistiken skulle kunna anlitas hushållningssällskapens underavdelningar.

*Departements-
chefen.*

Jag delar till fullo ämbetsverkens sålunda uttalade uppfattning och anser, att hushållningssällskapens och särskilt deras underavdelningars befattning med jordbruksstatistiken bör komma till uttryck i grundstadgarna. I sådant avseende har jag föreslagit ett tillägg dels till 19 §, som anger förvaltningsutskottets åligganden, och dels till 28 §, som handlar om underavdelnings ändamål.

22 §.

Första momentet av denna paragraf hade i det föregående år framlagda förslaget följande lydelse:

»Envar vid hushållningssällskaps ordinarie årssammanträde närvarande röstberättigad åtnjuter dagtraktamente för högst tre sammanträdesdagar ävensom ersättning för resekostnaden fram och åter, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde.»

Jordbruksutskottet föreslog för sin del, att resekostnads- och traktementsersättning för inställelse vid ordinarie sammanträde i enlighet med de grunder i övrigt, som angäves i 1 mom. av den föreslagna para-

grafen, skulle utgå direkt av statsmedel vid *ett* ordinarie sammanträde årligen, traktamentsersättning dock endast för en sammanträdesdag.

Under diskussionen i andra kammaren om denna paragraf framhölls, bland annat, att man kunde antaga, att Kungl. Maj:t vid beräkning av anslag till hushållningssällskapen för reseersättningar och arvoden komme att utgå från en tid av tre dagar, oavsett om ombuden deltog i *ett* sammanträde under tre dagar eller *två* sammanträden om vardera en dag, samt att vid sådant förhållande anslaget till ej ringa del täckte kostnaderna för två kortare sammanträden. Sedan jag förklarat mig vitsorda riktigheten av denna uppfattning, biföll andra kammaren förslag om uttalande, att riksdagen icke hade något att erinra mot Kungl. Maj:ts avfattning av paragrafen i fråga.

Lantbruksstyrelsen har nu angående samma paragraf anfört följande.

I anslutning till styrelsens hemställan beträffande 6 § borde orden »ordinarie årssammanträde» i 22 § 1 mom. utbytas mot orden »ordinarie sammanträde».

En följd av den uppfattning, varåt lantbruksstyrelsen förut givit uttryck ifråga om beredandet av möjlighet för hushållningssällskap att, där särskilda förhållanden föranledde därtill, i stadgarna intaga bestämmelser om hållande av mera än ett ordinarie sammanträde årligen, torde givetvis vara, att stadgandena i 22 § måste tolkas så, att reseersättning och dagtraktamente skulle utgå jämväl vid ett andra ordinarie sammanträde. En sådan bestämmelse funne lantbruksstyrelsen fullt konsekvent. Styrelsens uppfattning härutinnan hade icke rubbats genom de framförda betänkligheterna med anledning av att det kunde förutsättas, att ett andra ordinarie sammanträde inom vissa hushållningssällskap kunde komma att få ambulera karaktär, varigenom resekostnaderna skulle kunna fördyras. Såsom framginge av styrelsens utredning rörande kostnaderna för ombud och förvaltningsutskott, medförde ombudens resor och dagtraktamenten icke alltför kännbara kostnader. Styrelsen förutsatte nämligen, att kostnaderna för ombudens resor och dagtraktamenten vid ordinarie sammanträden icke skulle utgå direkt av statsmedel utan av sällskapens för ändamålet ökade årsanslag av statsmedel. Två ordinarie sammanträden torde för övrigt icke föranleda en fördubbling av ifrågasvarande kostnader utan endast en jämförelsevis mindre ökning därav. En anordning med två ordinarie sammanträden torde nämligen i regel medföra, att dagtraktamente endast utginge för en sammanträdesdag vid vardera sammanträdet.

Med hänsyn till de av mig tillstyrkta ändrade grunderna för fördelning av allmänna anslaget till hushållningssällskapen anser jag mig böra biträda även den av lantbruksstyrelsen sålunda anförda uppfattning ifråga om rese- och traktamentsersättning och har jag i syfte att tydligare giva uttryck åt denna uppfattning låtit i viss mån omarbete lydelsen av första momentet. Jag vill här ånyo framhålla, att den för-

Departementchefen.

höjning av allmänt anslag, som jag förklarar hushållningssällskapen böra beviljas i anledning av skyldigheten att gälda rese- och trakta-mentsersättning åt lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskott, är beräknad efter allenast ett ordinarie sammanträde årligen.

Stadgandet i tredje momentet i 22 §, att ersättning för inställelse vid av Kungl. Maj:t utlyst extra sammanträde skall utgå direkt av statsmedel, förutsätter medgivande av riksdagen, att sådan ersättning må utbetalas från nionde huvudtitelns anslag till rese- och trakta-mentspenningar. Dylikt medgivande bör alltså nu liksom föregående år begäras.

34 §.

I 1 mom. av denna paragraf bör »årssammanträden» ändras till »sammanträden».

De paragrafer eller moment av förslaget till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, som jag här förut icke berört, äro lika lydande med motsvarande paragrafer och moment i det föregående år framlagda förslaget. Andra kammaren godkände då för sin del jordbruksutskottets uttalande, att mot dessa delar av kungörelsen intet vore att erinra. Första kammaren ingick ej i detaljbehandling av författningsförslagen. Vid sådant förhållande anser jag mig nu kunna beträffande dessa delar av kungörelseförslaget inskränka mig till att hänvisa till vad i föregående års proposition därom anförts.

Departementschefen uppläser härefter de såsom bilaga A, B, och C till detta protokoll fogade förslag *dels* till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap, *dels* till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, *dels ock* till förordning angående fördelning av allmänt anslag till hushållningssällskapen såsom ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Härefter yttrar departementschefen vidare:

På grund av vad jag i detta ärende anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga förslaget till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap (Bilaga A) och därvid yttra sig över förslaget till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation (Bilaga B),

dels medgiva, att från och med 1925 må av nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar i fråga om sådant extra sammanträde med hushållningssällskap, varom Kungl. Maj:t förordnat, till envar därvid närvarande röstberättigad utgå dagtraktamente för en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnader till och från sammanträdet, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde,

dels ock antaga förslaget till förordning angående fördelning av allmänt anslag till hushållningssällskapen såsom ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel (Bilaga C).

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Allan Tigerschiöld.

Bilaga A.**Förslag**

till

förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap.

Härigenom förordnas, att hushållningssällskap, som från och med den 1 januari 1925 vill komma i åtnjutande av statsbidrag för sin verksamhet, skall äga stadgar, som fastställts av Kungl. Maj:t.

För att erhålla dylik fastställelse, skola stadgarna vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställda allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

På Kungl. Maj:t må dock ankomma att, där särskilda skäl därtill föranleda, medgiva hushållningssällskap att, utan hinder av vad sålunda stadgats, för kalenderåret 1925 komma i åtnjutande av statsbidrag.

Bilaga B.**Förslag**

till

kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Härigenom förordnas, att hushållningssällskaps stadgar för att kunna fastställas till efterrättelse från och med den 1 januari 1925 skola vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med följande allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Ändamål, verksamhetsområde och ledamotskap.**1 §.**

Hushållningssällskaps ändamål är att främja lant-hushållningen och därtill hörande binäringar ävensom fiske och hemslöjd.

Hushållningssällskap skall till verksamhetsområde hava visst län, dock att dels Kalmar län och Älvsborgs län må vart för sig uppdelas

i två hushållningssällskap dels ock Stockholms län och Stockholms stad må hänföras till samma hushållningssällskap.

Angående hushållningssällskaps uppdelning i underavdelningar stadgas i 27 §.

2 §.

Envar kommunalt röstberättigad, vilken idkar i 1 § omförmäld näring, äger, efter därom gjord, av ledamotsavgift åtföljd skriftlig anmälan, inträda såsom ledamot i hushållningssällskap, inom vars område näringen idkas.

Hushållningssällskap äger därjämte genom val medelst enkel röstövertikt utse ledamöter i sällskapet.

3 §.

Ledamot skall till hushållningssällskapet erlægga avgift antingen årligen med högst tre kronor eller en gång för alla med lägst tjugu gånger den årliga avgiften.

Hedersledamot och korresponderande ledamot må befrias från erläggande av ledamotsavgift.

Annan avgift må hushållningssällskap ej påföra ledamot.

4 §.

1 mom. Ledamot, som utträder ur hushållningssällskap, är skyldig att erlægga ledamotsavgift för det kalenderår, varunder utträdet sker.

2 mom. Ledamotskap vare förverkat, därest ledamot underlåter att erlægga ledamotsavgift sist inom en månad från dag, som härför bestämts i ledamoten skriftligen delgiven betalningsanmodan, förklaras omyndig, eller

genom laga kraftvunnet utslag ådömes sådan straffpåföljd, som angives i 2 kap. 19 § strafflagen.

Beslutanderätt och sammanträden.

5 §.

1 mom. Hushållningssällskaps beslutanderätt skall, i den mån den ej tillkommer sällskapets förvaltningsutskott, utövas å hushållningssällskapets sammanträden av valda ombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter.

2 mom. Ombuden, vilka väljas till antal och på sätt, varom för-
mäles i 13—16 §§, benämnas lantbruksombud.

3 mom. Angående förvaltningsutskott, som är hushållningssällskaps
styrelse, stadgas i 17—20 §§.

4 mom. Vid hushållningssällskaps sammanträde äger varje lant-
bruksombud eller ledamot i förvaltningsutskottet en röst. Ledamot i
förvaltningsutskott må dock icke deltaga i val av revisorer för gransk-
ning av förvaltning, för vilken han är ansvarig, eller i beslut om an-
svarsfrihet för sådan förvaltning.

6 §.

1 mom. Hushållningssällskap skall århigen på därom i stadgarna
angiven tid hålla ordinarie sammanträde.

2 mom. Extra sammanträde hålles, då förvaltningsutskottet finner
sådant erforderligt eller då Kungl. Maj:t därom förordnar.

3 mom. Kungörelse om hushållningssällskaps sammanträde skall
utfärdas av ordföranden och införas i en eller flera av länets mest spridda
tidningar, i fråga om ordinarie sammanträde minst två månader och
i fråga om annat sammanträde minst en månad före den dag, då samman-
trädet skall börja. Ordföranden åligger därjämte att i god tid förut
och minst en vecka före sammanträdet början låta tillsända varje
lantbruksombud och ledamot av förvaltningsutskottet meddelande om
plats och tid för sammanträdet, avtryck av förvaltningsutskottets fram-
ställningar och väckta motioner samt föredragningslista över förekom-
mande ärenden, vilken, i den mån så är möjligt, skall upptaga för-
valtningsutskottets förslag i varje ärende.

Sådan fullständig föredragningslista samt tillhörande framställningar
och motioner skola senast vid sammanträdet öppnande i erforderligt
antal finnas tillgängliga å sammanträdeslokalen.

7 §.

Motion skall för att kunna upptagas till behandling vid ordinarie
sammanträde ingivas till förvaltningsutskottet senast 45 dagar före
sammanträdet början.

8 §.

1 mom. Med undantag för fall, som i 2 mom. angives, må följande
ärenden upptagas och avgöras allenast vid hushållningssällskaps ordinarie
sammanträde:

- 1) inval av ledamöter;
- 2) val av ordförande och vice ordförande;
- 3) val av ledamöter i förvaltningsutskottet och suppleanter för dem;
- 4) val av revisorer och suppleanter för dem;
- 5) fastställande av utgifts- och inkomststat samt i övrigt beslut om utgifter, i den mån detta ej anförtrotts åt förvaltningsutskottet;
- 6) avgivande av förslag i fråga om antalet lantbruksombud för hushållningssällskapet;
- 7) indelning i valkretsar;
- 8) bestämmande av antalet underavdelningar och området för envar av dessa;
- 9) fastställande av stadgar för underavdelningar; samt
- 10) förslag till ändring av sällskapets stadgar.

2 mom. Kungl. Maj:t äger föreskriva, att vid extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat, skall behandlas ärende, som i 1 mom. angives.

9 §.

Vid hushållningssällskaps sammanträde, vars förhandlingar äro offentliga, äger envar ledamot av sällskapet rätt att yttra sig.

Landshövding i länet, som ej är ledamot, äger ändock deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Är ej landshövding tillsatt eller förordnad eller har han förhinder, äger den i tjänsten äldste avdelningschefen i länsstyrelsen sagda rätt.

10 §.

Hushållningssällskap må ej fatta beslut, därest icke minst hälften av de enligt 5 § 1 mom. röstberättigade äro närvarande.

Om av sådan anledning beslut ej kan fattas i ärende, som avses i 8 § 1 mom. under 2)—10), skall för ärendets förnyade behandling sammanträdet ajourneras till viss bestämd dag, därvid tillstädeskommande röstberättigade avgöra ärendet. Till sådant ajournerat sammanträde åligger det ordföranden att låta skriftligen kalla samtliga lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskottet med angivande av förekommande ärende och de tillstädeskommandes rätt att avgöra detsamma.

11 §.

Finner hushållningssällskap ärende vara av den beskaffenhet, att före avgörandet ytterligare beredning erfordras, må ärendet för sådan beredning överlämnas till särskilt utsedda personer.

Skola två eller flera personer utses för dylik beredning, sker valet proportionellt, därest sådant äskas av minst så många närvarande röstberättigade, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga närvarande röstberättigades antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1. Då valet sker proportionellt, skall iakttagas vad om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m. är föreskrivet.

12 §.

1 mom. Vid sammanträde skall omröstning ske öppet, dock att, där i fråga om annat val än inval av ledamot någon röstberättigad eller eljest en tiondel av närvarande röstberättigade det äskar, omröstningen skall förrättas med slutna sedlar.

2 mom. Val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskott skall ske proportionellt, därest sådant äskas av minst så många närvarande röstberättigade, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga närvarande röstberättigades antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1. Då valet sker proportionellt, skall iakttagas vad om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m. är föreskrivet.

Vid val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet må olika avgångstid ej bestämmas. Då ledighet efter ordinarie ledamot uppstår, skall vederbörande suppleant tjänstgöra intill mandattidens utgång.

3 mom. För att gälla såsom hushållningssällskaps beslut erfordras i följande ämnen, att två tredjedelar av de röstande förena sig om beslutet:

- 1) beviljande av anslag till nya ändamål och behov;
- 2) beslutande av utgift, som förvaltningsutskottet avstyrkt; samt
- 3) höjande av utgiftsbelopp, som förvaltningsutskottet föreslagit.

Lantbruksombud.

13 §.

Efter förslag av hushållningssällskap fastställer Kungl. Maj:t tills vidare för viss tid antalet lantbruksombud för sällskapet med hänsyn till

dess ledamotsantal samt folkmängd inom och areal av sällskapet område, varvid iakttages, att antalet lantbruksombud icke må utan vägande skäl väsentligt avvika från antalet landstingsmän inom länet.

14 §.

1 mom. För val av lantbruksombud har hushållningssällskap att för samma tid, för vilken Kungl. Maj:t bestämt antalet ombud, indela sällskapet område i valkretsar, var och en bestående av en eller flera underavdelningars områden. Underavdelnings område må, där så erfordras med hänsyn till särskilda lokala förhållanden, uppdelas i valdistrikt.

2 mom. För varje lantbruksombud väljes minst en suppleant.

3 mom. Lantbruksombud och suppleanter väljas för en tid av högst fyra år.

15 §.

Rösträtt vid val av lantbruksombud äger envar inom valkretsen kommunalt röstberättigad ledamot av hushållningssällskapet, dock ej sådan betalande ledamot, som senare än två månader före valet betalt första ledamotsavgiften.

Valbar till lantbruksombud är envar röstberättigad ledamot.

16 §.

1 mom. Kungörelse om förrättande av val av lantbruksombud skall utfärdas av förvaltningsutskottet samt i god tid förut och minst en vecka före den dag, då valet skall ske, införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar. Samtidigt med utfärdandet av kungörelsen tillställer förvaltningsutskottet varje valförrättare förteckning över de enligt 15 § röstberättigade ledamöter, som tillhöra valkretsen, respektive valdistriktet (röstlängd).

2 mom. Val av lantbruksombud sker med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten.

I valkrets med flera valdistrikt verkställs sammanräkningen vid offentlig, i god tid förut kungjord förrättning av en av förvaltningsutskottet utsedd nämnd.

3 mom. Vid val av lantbruksombud föres protokoll. Sedan val ägt rum, åligger det valförrättaren att omedelbart till förvaltningsutskottet insända valprotokollet.

Förvaltningsutskott och befattningshavare.

17 §.

1 mom. Förvaltningsutskottet består av hushållningssällskapets ordförande, vice ordförande och sekreterare, vilka utöva samma befattningar inom utskottet, en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot, samt högst 8 därtill av hushållningssällskapet bland dess ledamöter för en tid av högst fyra år valda ledamöter.

För envar av de valda ledamöterna väljes minst en suppleant.

Kungl. Maj:t äger jämväl utse suppleant för den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten.

18 §.

Annan hushållningssällskapets befattningshavare, än ovan nämnts, må icke vara ledamot eller suppleant i utskottet.

19 §.

Förvaltningsutskottet åligger,

att med uppmärksamhet följa utvecklingen av i 1 § angivna näringar och verka för deras förkovran samt att i sådant syfte för hushållningssällskapet framlägga förslag i frågor, som falla inom området för sällskapets verksamhet;

att handhava sällskapets ekonomiska angelägenheter och att uppgöra förslag till inkomst- och utgiftsstat;

att bereda alla ärenden, innan de överlämnas till hushållningssällskapets avgörande;

att ombesörja verkställandet av hushållningsskapets beslut;

att avgiva av statens verk och myndigheter begärda yttranden och uppgifter ävensom lämna biträde för införskaffande genom sällskapets underavdelningar av uppgifter till jordbruksräkningar och jordbruksstatistik i övrigt;

att, under iakttagande av vad i 21 § stadgas, tillsätta sekreterare; samt

att tillsätta skattmästare och övriga befattningshavare.

20 §.

Förvaltningsutskottet må ej fatta beslut, därest icke minst två tredjedelar av dess samtliga ledamöter äro närvarande.

21 §.

Då sekreterartjänst hos hushållningssällskap skall tillsättas, förklarar förvaltningsutskottet tjänsten till ansökning ledig, med föreläggande av viss tid, icke understigande 30 dagar, inom vilken ansökningar skola vara inkomna till utskottet.

Bland de sökande uppsätter förvaltningsutskottet på förslag tre, därest så många sökande finnas, varefter förslaget och tillhörande ansökningshandlingar insändas till lantbruksstyrelsen.

Ej må någon antagas till sekreterare, som icke med hänsyn till teoretiska kunskaper och praktisk erfarenhet förklarats till platsen kompetent av lantbruksstyrelsen eller, efter besvär öfver av lantbruksstyrelsen meddelat beslut, av Kungl. Maj:t.

Resekostnads- och traktamentsersättning.

22 §.

1 mom. Envar vid hushållningssällskaps ordinarie sammanträde närvarande röstberättigad åtnjuter ej mindre ersättning för resekostnaden fram och åter än även dagtraktamente dock för högst tre sammanträdesdagar årligen allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde.

2 mom. Har Kungl. Maj:t enligt 6 § 2 mom. förordnat om extra sammanträde, åtnjuter envar därvid närvarande röstberättigad efter samma grunder, som i 1 mom i denna paragraf angives, dagtraktamente under en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnaden till och från sammanträdet.

3 mom. Ersättning enligt 2 mom. gäldas direkt av statsmedel.

23 §.

Ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet ävensom revisor eller revisorssuppleant åtnjuta vid fullgörande av sitt uppdrag dagtraktamente och resekostnadsersättning efter enahanda grunder, som angivits i 22 §, dock att åtnjutande av dagtraktamente ej är begränsat till visst antal dagar.

Revision.

24 §.

1 mom. Hushållningssällskaps räkenskaper och förvaltning skola granskas av två eller flera revisorer.

En av revisorerna skall förordnas av vederbörande länsstyrelse. Landsting, som beviljat anslag till hushållningssällskap, äger utse en revisor. Övriga revisorer väljas av hushållningssällskapet.

För envar revisor må jämväl utses suppleant.

2 mom. Avskrift av revisionsberättelse skall av förvaltningsutskottet omedelbart efter berättelsens avgivande tillställas lantbruksstyrelsen.

Protokoll och årsberättelse.

25 §.

Vid hushållningssällskaps och förvaltningsutskotts sammanträden skall föras protokoll.

Protokollet skall innehålla förteckning å de vid sammanträdet närvarande röstberättigade samt i korthet angiva beskaffenheten av varje föredraget ärende och det beslut, som fattats däri, ävensom, där omröstning ägt rum, uppgift om huru röstningen utfallit. Röstberättigad, som vid besluts fattande tillhört minoriteten, äger rätt att få detta antecknat till protokollet. I övrigt står det varje röstberättigad öppet att senast vid protokollets justering skriftligen anföra de skäl, på vilka vederbörande stöder sin mening, och skola sådana anföranden bifogas protokollet.

Protokoll skall justeras av ordföranden och två därtill utsedda justeringsmän inom femton dagar från sammanträdets avslutande.

26 §.

Hushållningssällskap åligger att varje år före utgången av april månad till lantbruksstyrelsen avgiva berättelse över de av sällskapet under föregående år vidtagna åtgärder till främjande av lanthushållningen och därtill hörande binärningar ävensom fiske och hemslöjd, vid vilken berättelse skola fogas uppgifter rörande sällskapets ekonomi, avfattade å räkenskapstablå enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär.

Underavdelningar.

27 §.

Underavdelning av hushållningssällskap skall inrättas i varje socken eller, där särskilda lokala förhållanden så påkalla, annat motsvarande område.

Dessutom må för härad, tingslag eller motsvarande område i enlighet med närmare bestämmelser i sällskapets stadgar inrättas högre underavdelning.

28 §.

Underavdelnings ändamål är att inom sitt område främja hushållningssällskapets verksamhet i enlighet med de bestämmelser, som finnas intagna i hushållningssällskapets stadgar eller eljest blivit av hushållningssällskapet fastställda.

Underavdelning har att lämna biträde vid jordbruksräkningar ävensom vid insamlande av uppgifter i övrigt för jordbruksstatistiken.

29 §.

Underavdelning väljer inom sig ordförande och vice ordförande.

30 §.

Om underavdelnings sammanträde åligger det avdelningens ordförande att i god tid förut och minst en vecka före sammanträdet på lämpligt, i stadgarna angivet sätt meddela avdelningens ledamöter.

Vid underavdelnings sammanträde skall föras protokoll, som av ordföranden och två därtill utsedda justeringsmän skall justeras inom femton dagar från sammanträdet avslutande.

Matrikel.

31 §.

För varje hushållningssällskap skall finnas en fullständig och tillförlitlig matrikel, upptagande de olika underavdelningarna och de sällskapets ledamöter, som tillhöra varje avdelning.

Besvär.

32 §.

Ledamot av hushållningssällskap, som förmenar, att något sällskapets beslut fattats i strid mot de i sällskapets stadgar meddelade bestämmelser eller att val av lantbruksombud, i vilket ledamoten ägt deltaga, icke skett i föreskriven ordning, må däröver hos Kungl. Maj:t anföra besvär, som skola ingivas till jordbruksdepartementet inom 30 dagar, räknat från dagen för beslutets justerande.

33 §.

Ledamot av underavdelning, som förmenar, att något underavdelningens beslut fattats i strid mot underavdelningens eller hushållnings-

sällskapets stadgar, må däröver hos förvaltningsutskottet anföra besvär inom 30 dagar, räknat från dagen för beslutets justerande.

Över förvaltningsutskottets beslut i anledning av besvär rörande tillämpningen av hushållningssällskapets stadgar, må besvär föras hos Kungl. Maj:t i den ordning 32 § stadgar om besvär över hushållningssällskaps beslut. Förvaltningsutskottets beslut över besvär rörande tillämpningen av underavdelnings stadgar må ej överklagas.

Förslag till stadgar och ändring däri.

34 §.

1 mom. Förslag till stadgar eller ändring däri skall, för att anses antaget av hushållningssällskap, hava godkänts vid två på varandra följande ordinarie sammanträden.

2 mom. Förslag, varom i 1 mom. sägs, ingives för erhållande av Kungl. Maj:ts fastställelse till jordbruksdepartementet.

35 §.

Utöver stadganden i överensstämmelse med de i 1—34 §§ härovan angivna grunder må i hushållningssällskaps stadgar intagas de ytterligare, emot samma grunder ej stridande bestämmelser, som med hänsyn till särskilda lokala förhållanden, sällskapet åliggande uppgifter eller eljest anses erforderliga.

Intill dess lantbruksombud blivit valda, utövas hushållningssällskaps beslutanderätt enligt för sällskapet förut gällande stadgar.

Genom denna kungörelse upphäves föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev till lantbruksstyrelsen den 28 oktober 1910 (bih. nr 79) angående förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation.

Bilaga C.

Förslag

till

förordning angående fördelning av allmänt anslag till hushållningssällskapen såsom ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Häri genom förordnas som följer:

Vid fördelning av anslag, som av riksdagen beviljas för beredande av ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, skall så förfaras, att ett grundbelopp av 10,000 kronor tillföres varje hushållningssällskap samt att därefter av anslaget återstod *sex tiondelar* fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällskapsområdena, *tre tiondelar* efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att, där stad inom hushållningssällskaps område har mera än 10,000 invånare, av överskjutande invånarantalet medräknas allenast tjugu procent, och *en tiondel* efter arealen av sällskapens områden.

Fördelning, som här avses, verkställes för tioårsperioder, börjande med 1925. Vid fördelningen beräknas folkmängden enligt senast hållna folkräkning.

Statskontoret har att under juli varje år utbetala ersättningsbeloppen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1925, från och med vilken dag förordningen den 15 juni 1922 (nr 299) angående allmänt anslag till hushållningssällskapen såsom ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skall upphöra att gälla.

Bilaga D.

Beräkning av vissa rese- och traktamentskostnader i händelse av hushållningssällskapens omorganisation.

Hushållningssällskap	O m b u d e n				Förvaltningsutskottet				Total- kostnader kronor
	An- tal	Kostnader för			An- tal	Kostnader för			
		Resor kronor	Dagtrakta- menten kronor	Summa kronor		Resor kronor	Dagtrakta- menten kronor	Summa kronor	
Stockholms läns o. stads	52	1,530	624	2,154	9	3,177 ³⁶	1,296	4,473 ³⁶	6,627 ⁸⁶
Uppsala läns	31	395 ²⁵	1,116	1,511 ²⁵	9	1,071	1,224	2,295	3,806 ²⁵
Södermanlands »	44	888	528	1,416	9	1,770	1,224	2,994	4,410
Östergötlands »	54	936	642	1,578	9	1,296	1,188	2,484	4,062
Jönköpings »	49	810	576	1,386	9	1,944	1,188	3,132	4,518
Kronobergs »	34	593 ⁹¹	402	995 ⁹¹	9	1,860 ⁸⁴	1,296	3,156 ⁸⁴	4,152 ⁷⁵
Kalmar läns norra	18	352	648 ¹	1,000	9	2,256	1,836 ⁴	4,092	5,092
Kalmar » södra	37	481	444	925	9	1,296	1,296	2,592	3,517
Gotlands läns	20	280	240	520	9	800	1,188	1,988	2,508
Blekinge »	33	1,104	396	1,500	9	1,204	1,296	2,500	4,000
Kristianstads »	50	913 ⁷⁵	600	1,513 ⁷⁵	9	1,560 ⁶⁰	1,296	2,856 ⁶⁰	4,370 ⁸⁵
Malmöhus »	74	1,332	888	2,220	9	1,944	1,296	3,240	5,460
Hallands »	32	616	384	1,000	9	1,704	1,296	3,000	4,000
Göteborgs o Bohus »	49	1,086 ²⁰	1,029 ⁵	2,115 ²⁰	9	3,746 ¹⁶	2,268 ⁶	6,014 ¹⁶	8,129 ⁸⁶
Älvsborgs läns norra ...	34	850	408	1,258	9	2,700	2,808	5,508	6,766
Älvsborgs » södra ...	29	350	690 ³	1,040	9	1,254	1,296	2,550	3,590
Skaraborgs läns	56	1,590	2,016 ¹	3,606	9	3,024	1,296	4,320	7,926
Värmlands »	59	1,534	708	2,242	9	2,808	1,296	4,104	6,346
Örebro »	46	1,206	552	1,758	9	2,903	1,296	4,199	5,957
Västmanlands »	35	490	1,260 ¹	1,750	9	1,512	1,296	2,808	4,558
Kopparbergs »	55	1,220	1,980 ¹	3,200	9	2,000	1,296	3,296	6,496
Gävleborgs »	50	1,425	1,494 ²	2,919	9	2,268	2,016 ⁷	4,284	7,203
Västernorrlands »	59	6,136	708	6,844	9	11,232	3,888 ¹	15,120	21,964
Jämtlands »	29	950	348	1,298	9	1,620	1,248	2,868	4,166
Västerbottens »	38	3,336	1,364	4,700	9	1,504	1,296	2,800	7,500
Norrbottens »	40	1,203 ¹⁰	1,440 ¹	2,643 ¹⁰	9	2,760	1,224	3,984	6,627 ¹⁰
Summa		31,608 ²¹	21,485	53,093 ²¹		61,214 ⁹⁶	39,444	100,658 ⁹⁶	153,752 ¹⁷

¹ 3 dagar; ² 2 à 3 dagar; ³ 2 dagar; ⁴ delvis 2 dagar; ⁵ 1³/₄ dag; ⁶ 1³/₄ dag varje gång;
⁷ 1 à 2 dagar.

Bilaga E.

Statsunderstöd = 4,200,000 kronor.

Hushållningssällskap	Intet grundanslag. Totalbeloppet fördelas med $\frac{2}{5}$ till jordbruks- och fiskarbefolkningen och $\frac{3}{5}$ i förhållande till den övriga befolkningen	Grundanslag = 10,000 kr. Resten fördelas med $\frac{2}{5}$ i förhållande till jordbruks- och fiskarbefolkningen och $\frac{3}{5}$ i förhållande till den övriga befolkningen	Grundanslag = 15,000 kr. Resten fördelas med $\frac{2}{5}$ i förhållande till jordbruks- och fiskarbefolkningen o. $\frac{3}{5}$ till övriga befolkningen o. $\frac{1}{5}$ till totalarealen (vissa beräkningar rörande folkmängden)	Grundanslag = 15,000 kr. Resten fördelas med $\frac{2}{10}$ i förhållande till jordbruks- och fiskarbefolkningen o. $\frac{3}{10}$ till övriga befolkningen o. $\frac{1}{10}$ till totalarealen (vissa beräkningar rörande folkmängden)	Grundanslag = 10,000 kr. Resten fördelas med $\frac{2}{10}$ i förhållande till jordbruks- och fiskarbefolkningen o. $\frac{3}{10}$ till övriga befolkningen o. $\frac{1}{10}$ till totalarealen (vissa beräkningar rörande folkmängden)
	Kronor approx.	Kronor approx.	Kronor approx.	Kronor approx.	Kronor approx.
1	2	3	4	5	6
Stockholms läns o. stads	175,960	174,620	175,580	201,690	203,910
Uppsala läns	103,230	108,640	98,080	102,700	99,500
Södermanlands »	147,070	148,410	133,460	139,560	138,460
Östergötlands »	233,720	227,010	195,450	206,100	208,810
Jönköpings »	176,970	175,500	165,500	170,890	170,320
Kronobergs »	138,170	140,330	141,380	143,040	142,190
Kalmar läns norra	66,360	75,210	74,770	76,180	72,700
Kalmar » södra	122,870	126,450	117,890	123,250	123,000
Gottlands läns	49,400	59,810	59,840	60,570	56,420
Blekinge »	118,020	122,060	102,940	111,450	109,520
Kristianstads »	196,710	193,450	180,010	189,720	190,690
Malmöhus »	337,380	321,050	229,190	258,390	261,760
Hallands »	125,400	128,760	119,140	124,390	123,290
Göteborgs o. Bohus »	271,970	260,910	166,400	185,040	185,810
Älvsborgs läns norra ...	132,740	135,410	129,340	134,730	133,390
Älvsborgs » södra ...	115,150	119,460	113,810	115,840	114,150
Skaraborgs läns	213,370	209,430	201,130	208,390	210,170
Värmlands »	218,920	213,590	215,130	216,680	218,820
Örebro »	163,220	163,080	145,070	152,970	153,610
Västmanlands »	125,790	129,110	118,340	124,440	122,360
Kopparbergs »	188,380	185,880	207,250	200,370	202,260
Gävleborgs »	190,880	188,160	176,490	181,200	182,200
Västernorrlands »	199,300	195,800	203,950	202,740	204,170
Jämtlands »	102,800	108,260	185,640	148,590	148,200
Västerbottens »	149,530	150,620	240,240	197,130	198,440
Norrbottens »	136,690	138,990	303,980	223,950	225,850
Summa	4,200,000	4,200,000	4,200,000	4,200,000	4,200,000

Bilaga F.

Angående fördelning av ett eventuellt till 2,500,000 kronor förhöjt statsanslag till hushållningssällskapen.

Hushållningssällskap	Folkmängden enligt folkräkningen den 31 december 1910			Hushållningssällskapens totalareal kvkm.	Statsunderstöd 2,500,000 kronor	Fördelning av		Summa av ordinarie och extra anslag för 1923 kronor
	I jordbruk och fiske sysselsatt	Övrig befolkning	Övrig befolkning sedan i städer med mer än 10,000 invånare utöver detta antal medräknats 20% av den övriga befolkningen			Fördelning: Grundanslag 10,000 kronor. Resten fördelas $\frac{1}{10}$ på i jordbruk och fiske sysselsatt befolkning; $\frac{7}{10}$ på reduc. övrig befolkning; $\frac{1}{10}$ på totalarealen kronor	ordinarie anslaget å 2,100,000 kronor i enlighet med kungl. Maj:ts kungörelse den 15 juni 1922 (nr 299) kronor	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stockholms läns o. stads	82,046	489,458	222,752	7,876	120,243	86,581	10,158	96,740
Uppsala läns	54,999	73,172	60,404	5,313	60,883	55,180	7,018	62,198
Södermanlands »	81,558	97,010	82,321	6,811	83,031	74,105	8,910	83,016
Östergötlands »	121,616	172,563	136,929	11,049	123,029	112,217	12,721	124,938
Jönköpings »	99,992	114,462	100,887	11,522	101,145	87,127	10,212	97,340
Kronobergs »	87,799	70,166	70,166	9,909	85,154	70,358	8,535	78,894
Kalmar läns norra	39,289	38,526	38,526	4,772	45,649	39,008	5,400	44,409
Kalmar » södra	69,213	81,101	76,673	6,766	74,244	63,925	7,892	71,818
Gottlands läns	31,527	23,690	23,690	3,159	36,393	35,000	5,000	40,000
Blekinge »	60,079	89,280	75,333	3,014	66,582	61,657	7,665	69,323
Kristianstads »	122,209	106,098	104,843	6,456	112,725	96,151	11,115	107,266
Malmöhus »	138,064	319,150	227,802	4,847	153,134	157,441	17,244	174,686
Hallands »	76,502	70,722	64,048	4,921	74,408	64,883	7,988	72,871
Göteborgs o. Bohus »	96,024	285,246	156,932	5,047	109,951	128,447	14,344	142,792
Älvsborgs läns norra	79,619	76,038	76,038	6,600	80,149	67,888	8,288	76,177
Älvsborgs » södra	73,048	58,987	49,754	6,129	69,214	60,419	7,541	67,960
Skaraborgs läns	141,338	99,946	99,946	8,480	123,801	103,975	11,897	115,872
Värmlands »	129,278	130,857	125,003	19,323	128,717	105,864	12,086	117,950
Örebro »	82,808	124,213	108,147	9,134	91,646	81,403	9,640	91,044
Västmanlands »	66,010	89,910	82,594	6,755	73,879	64,883	7,988	72,871
Kopparbergs »	101,513	132,360	131,094	30,014	119,302	92,682	10,768	103,451
Gävleborgs »	83,080	170,712	149,421	19,728	107,902	93,367	10,836	104,204
Västernorrlands »	101,986	148,526	143,043	25,532	120,391	97,005	11,200	108,206
Jämtlands »	65,231	52,884	52,884	51,555	88,571	55,069	7,006	62,076
Västerbottens »	106,128	55,238	55,238	58,934	117,130	75,587	9,058	84,646
Norrbottnens »	81,704	79,428	79,428	105,520	132,714	69,764	8,476	78,240
Summa	2,272,660	3,249,843	2,593,996	439,178	2,500,000	2,100,000	249,000	2,349,000